

ניהול רשומות במשרדי הממשלה

ד"ר שנת 23, עמ' 257

בחודשים אוגוסט-דצמבר 1972 ערך משרד מבקר המדינה בדיקה-על אופן ניהול הרשומות במשרד הבריאות ובמשרד החינוך והתרבות (להלן - המשרדים). בדיקת השלמה נערכה בגוף המדינה. בדיקת המעקב שנערכה בינואר 1975 התייחסה לאותן יחידות.

אחראים על רשומות

בפברואר 1970 פורסמה הודעת נציבות שירות המדינה למשרדי הממשלה, לפיה היה על כל משרד ממשלתי למנות אחראי לרשומות, שיפעל בעניינים המקצועיים לפי הוראות גוף המדינה ובפקוחו. הגוף הודיע לנציב שירות המדינה בנובמבר 1972, כי 11 משרדי ממשלה לא מינו אחראים לרשומות; חמישה משרדים מינו לתפקיד זה 'עובדים שתפקידם העיקרי היה בתחום אחר; בשלושה משרדים ובשתי יחידות סמך מונו אחראים לרשומות שאין להם הכשרה מקצועית מתאימה. משרד מבקר המדינה המליץ על מינוי האחראים על הרשומות במשרדים גדולים שיהיו עובדים בעלי השכלה אקדמית כללית ויקבלו נוסף על כך הכשרה מקצועית. כן הומלץ שגוף המדינה, יחד עם נציבות שירות המדינה, יתמידו במעקב אחר איש תפקיד זה בכוח אדם מתאים.

חל שיפור במצב - עד מחצית ינואר 1975 ירד מספר המשרדים בהם לא מונה כלל אחראי לרשומות, לשבעה, ומספר המשרדים שבהם אין לאחראי על הרשומות הכשרה מקצועית מתאימה ועיקר תפקידיו בתחום אחר - ירד לארבעה.

באפריל 1971 מינה משרד החינוך והתרבות את האחראי על או"ש והדרכה, נוסף על תפקידיו אלה, לאחראי על הרשומות, אך למעשה הוא לא התפנה למלא את התפקיד בהתאם להוראות הגוף האמורות. במשרד הבריאות נתמנה המבקר הפנימי של המשרד כאחראי לרשומות; הוא כיהן בתפקיד זה עד יולי 1972, אולם כמעט שלא התפנה לעסוק בו.

במועד עריכת ביקורת המעקב משרת האחראי על הרשומות לא הייתה מאוישת בשני המשרדים הגדולים.

ייעוד התעודות

במשרדים שנבדקו לא הוצאו הוראות ברורות ומוגדרות לפעולות החסימה, הגניזה והביעור של הרשומות. המשרדים לא נהגו לחסום תיקים לפי קריטריונים ענייניים, אלא בעיקר חסמו תיקים שנתמלאו. בלשכות המחוזיות של משרד החינוך והתרבות שנבדקו לא נעשתה במשך שבע שנים פעולת חסימה.

במשרד החינוך והתרבות ובמשרד הבריאות עדיין לא הוצאו הוראות בכתב לפעולות החסימה, הגניזה והביעור של הרשומות. בלשכת משרד החינוך והתרבות בתל אביב לא נערכה כל חסימה של תיקים. בתיקון המשרד הראשי של משרד הבריאות נערכה אחת לשנה חסימה של תיקים שנתמלאו.

מאז החלת חוק הארכיונים, תשט"ו-1955, ועד תחילת שנת 1973 לא נקט משרד החינוך והתרבות פעולה מתוכננת לביעור החומר הרב שהצטבר במגמות שלו - בהנהלה בירושלים ובלשכה המחוזית בתל אביב. במגמות המשרד הראשי הייתה קיימת צפיפות רבה ובמשך שנתיים לא הועברו אליהן תיקים לגניזה. באוקטובר 1972 החל המשרד לאתר חומר לביעור מן המגמה הראשית שבירושלים. במיגמות הלשכה המחוזית בתל אביב הצטברו במשך כשבע שנים תיקים בתנאי צפיפות, שלא אפשרו להיכנס למיגמה ולא הועלו הצעות לתיקון.

בתיקון המשרד הראשי שבמשרד החינוך והתרבות נערכו מספר ביעורים בקנה מידה קטן; כמו כן הועברה לגנון רשימה כוללת של התיקים מהמיגוזה כדי שיוחלט בדבר ביעורם או הפקדתם. בלשכה המחוזית של משרד החינוך והתרבות בתל אביב לא חל שיפור במצב.

במשרד הראשי של משרד הבריאות לא נעשה בשנים 1964–1972 ביעור שיטתי ומקיף; באוקטובר 1972 בוער, לרגל העברת המשרד לבניין חדש, חומר מהמשרד הראשי.

ביעור נוסף של כמות גדולה של חומר נערך באוגוסט 1974.

גנון המדינה לא קיים פעולות מעקב שוטפות אחר קיום התקנות בדבר ביעור חומר על ידי המשרדים.

גנון המדינה החל לפעול במשרדים שנבדקו בייעוץ לגבי החומר שיש לבער, וכן הובאו לאישור מועצת הארכיונים תקנות הקובעות את תקופות האחזקה של רשומות רפואיות; התקנות פורסמו בספטמבר 1974.

הפקדת חומר בגנון המדינה

על משרדי הממשלה, להפקיד בגנון המדינה חומר בעל ערך לזמן בלתי מוגבל ועל הגנון לפקח על שמירת החומר ההסטורי. הגנון פועל באורח שיטתי לזיהוי החומר ההסטורי שהצטבר במשרדים רק לאחר שהחומר הופקד בידיו. משרד החינוך והתרבות לא הפקיד חומר ארכיוני בגנון המדינה מאז החלת החוק, ורק באוקטובר 1972 החל המשרד לאתר חומר להפקדה בגנון המדינה. משרד הבריאות העביר לגנון בסוף שנות ה-50 תיקים של הנהלת המשרד מהשנים 1948–1954, מאז לא עשה פעולה דומה. הגנון מצדו לא עשה די הצורך כדי להמריץ את המשרדים לאתר ולהפקיד את החומר שבידם.

משרד מבקר המדינה ציין את החשיבות ביהוי והגדרה מראש של מערכת התעודות הבסיסיות הראויות למשמרת, להבטחת שלימות ורציפות של מערכת התעוד הבסיסית הדרוש למדינה ולאזרחיה.

משרד החינוך והתרבות ערך, לפי המלצת הגנון, רשימה כוללת של תיקי המגוזה הראשית והעבירם לגנון כדי שיוחלט לגבי הפקדתם או ביעורם. המשרד עדיין לא הפקיד חומר ארכיוני בקנה מידה משמעותי בגנון, והדבר ייעשה לאחר סיום סקירת הגנון לגבי התיקים הנ"ל. משרד הבריאות הפקיד בדצמבר 1974 כמות גדולה של תיקי הנהלה של המשרד הראשי.

תכולת התיקים

בתיקי פרט המהווים חלק גדול מהתיקים, במיוחד במשרד החינוך והתרבות, לא הייתה הפרדה בין חומר חשוב וטפל.

בינואר 1975 מסר הגנון, כי כדי להתגבר על בעיית תכולת התיקים עוסקים עובדי הגנון בעריכת מפתח תיוק מעודכן במחלקה לחינוך ולתרבות לערבים ולדרוויים של המשרד; בעקבותיו יוכנו מפתחות תיוק נוספים.

במשרד החינוך והתרבות נפתחו לעובדי הוראה שתי סדרות של תיקים – אחת במשרד הראשי ואחת בלשכות המחוזיות. המשרד לא קבע מראש, אלו תעודות יש לשמור במשרד הראשי ובמחוז; באופן זה אין ודאות לשלמותו של אף אחד מהתיקים, ובעת הדיון בעניינו של עובד יש צורך לרכז את שניהם.

המשרד הזמין מחברת ייעוץ המלצות לשיפור הטיפול בתיקים של עובדי הוראה וקיבלן באוקטובר 1972, אך מלבד זאת לא טיפל בשנינו המצב.